

06 Mart 2003
TS/BAS/03-023

“Türk – Amerikan Ekonomik ve Ticari İlişkilerinin Analizi ve Geleceğe Yönelik Öneriler”

Özet Bulgular

“Türk – Amerikan Ekonomik ve Ticari İlişkilerinin Analizi ve Geleceğe Yönelik Öneriler” başlıklı rapor Türk Dış Ticaret Vakfı Başkan Yardımcısı Bülent Şahinalp tarafından hazırlanmıştır. Raporun temel amacı Türkiye ve Amerika Birleşik Devletleri arasında, ekonomik ve ticari konularda varolan sorunların tespit edilmesi, bunların çözümü için alternatif öneriler getirilmesi ve iki ülke arasındaki ekonomik ortaklığın geliştirilmesi için yeni stratejiler sunulmasıdır.

Türkiye açısından bakıldığında, ‘ekonomik işbirliği’, ABD ile ilişkilerde üzerinde önemle durulması gereken bir boyuttur. ABD, büyük bir pazar ve sermaye kaynağı olarak, Türkiye için kaçırılmaması gereken imkanlar yanında fırsatlar da sunmaktadır. ABD, dünyanın en büyük pazarı ve ithalatçısı olma özelliğinin yanısıra, yine dünyanın en büyük doğrudan yabancı sermaye kaynağı ve alıcısı konumu ile, gelişmiş ülkeler yanında tüm gelişme yolundaki ülkelerin de yöneldiği bir hedef konumunda bulunmaktadır.

Ancak, bugüne kadar ülkemiz, ne bu büyük pazara gerçekleştirdiği ihracat ile, ne de dünyadaki ABD çıkışlı doğrudan yabancı sermaye hareketleri içindeki payı ile arzu edilen noktaya ulaşamamıştır. Raporda, bu noktadan hareketle, iki ülke arasındaki ekonomik ilişkilerin, potansiyel işbirliği alanlarının, atılması gereken adımların, her iki ülkenin ikili ve çok taraflı ilişkileri de göz önünde bulundurularak, incelenmesi ve somut hedefler ortaya konulması amaçlanmıştır.

Her ne kadar her iki ülke birbirlerini “Stratejik Ortak” olarak tanımlamış olsalar bile, Truman doktrininden bu yana yaklaşık 50 sene geçmiş olmasına rağmen, iki NATO ortağı arasındaki askeri ve güvenlik ilişkileri, hala Türk Amerikan ilişkilerini belirleyici konumdadır. 11 Eylül’de yaşanan trajik olaylar ve sonrasında Amerika’nın Türkiye’ye yönelik ilgisi, her iki taraf içinde çok büyük bir fırsatı önümüze sermektedir. Nitekim, bu

olaylar sonrasında Müslüman aleminde ABD'ye karşı oluşan önyargının kırılması için, ABD Türkiye'ye farklı bir gözle bakmaktadır. Türkiye bulunduğu çok önemli coğrafya içinde, en gelişmiş ve demokratik ülke olarak, tüm Müslüman alemi için örnek alınabilecek bir modeldir. İşte bu modelin başarılı olması için Türkiye'nin çabalarına ekonomik anlamda destek olunması gerekmektedir.

Türk-Amerikan ilişkileri, geçmişte olduğu gibi önümüzdeki dönemde de savunma-güvenlik boyutu ve savunma sanayi ağırlıklı ticari ilişkiler ile sınırlı kaldığı takdirde, bu ilişkinin çok sağlıklı bir şekilde gelişmeyeceği açıktır. Toplumun her kesiminin üzerinde uzlaştığı Avrupa Birliğine tam üyelik hedefinden uzaklaşmadan, iki ülke arasındaki ilişkilerin sağlam ve kalıcı temeller üzerine oturtulması için, ekonomik alanda artık ciddi adımlar atılması gerekmektedir.

Bu aşamada, Türk-Amerikan ekonomik ve ticari ilişkilerinin geleceği açısından ABD Yönetimi tarafından atılması gereken adımlar büyük önem ve öncelik taşımaktadır. Dünyanın en büyük ekonomisi ve pazarı olan ABD, Türkiye ile ekonomik ve ticari ilişkilerini geliştirmek için artık somut ve hızlı adımlar atmak zorundadır. Bu konudaki adımların pek çoğu, Amerikan Kongresinin onayını bile gerektirmeyen idari kararlardan ibarettir. Diğer taraftan, Kongre tarafından Başkan'a verilen yetki ile, bazı ülkelerle, birtakım ticari konularda (STA müzakereleri gibi) ne denli hızlı adımlar atılabildiği de son aylarda görülmüştür. Diğer taraftan, yok denecek seviyede olan ülkemize yönelik ABD yatırımlarının da önümüzdeki dönemde artırılması için, ABD Yönetiminin ciddi desteğine ve teşviğine ihtiyaç duyulmaktadır.

Türkiye ise, ekonomik olarak istek ve önceliklerini gayet açık bir şekilde belirleyip, bunun gereği olan alt yapıyı ciddi bir şekilde hazırlamalı, gerekli politikaları benimsemeli ve kararlı bir şekilde Amerikalı muhatapları ile biran önce masaya oturmalıdır. Aynı zamanda, özel sektör ile sıkı bir işbirliği içerisinde, ABD pazarına daha fazla ihracat ve bu ülkeden daha fazla yatırım çekmek için ülke içinde yapılması gerekenler konusunda samimi ve hızlı adımlar bir an önce atılmalıdır.

Ciddi bir strateji ve gerekli ön hazırlıklar ile başlatılacak olan bu süreç, ayrıca ciddi bir izleme ile pekiştirilmelidir. Türkiye'nin atması gereken bir diğer önemli adım ise, öncelikle kendi içinde başlattığı reformlara aynı kararlılıkla devam etmesidir. Bu çerçevede, AB'ye tam üyelik yolunda atacağımız her adım, IMF destekli program çerçevesinde alacağımız her tedbir ve uygulama, ABD ile olan siyasi, bundan da daha önemlisi ekonomik ve ticari ilişkilerin gelişmesine ve hızlanmasına katkıda bulunacaktır.

ABD'nin her alandaki rakipsiz gücü ve ağırlığı dikkate alındığında, bu ülkenin global stratejilerinde Türkiye'nin önemli bir yer tutması, ülkemiz için bir şans olarak değerlendirilmelidir. Önemli ve gerekli olan husus, bu ilişkiyi Türkiye lehine daha çok geliştirecek strateji ve politikaların bilinçli bir şekilde benimsenmesi ve uygulanmasıdır. Zira, ilişkilerin bugüne kadar arzu edilen seviyeye çıkamamasında, ABD tarafı kadar

Türk tarafının da payı olduğu tartışılmaz bir gerçektir. Türkiye ikili ilişkilerde geçmişte kendi payına düşen çalışmaları yapamamış, rol ve önemini yeteri kadar ortaya koyamamış ve ilişkinin kendi lehine sonuçlar verecek şekilde gelişmesi için gereğince talepkar olamamıştır.

Raporda yer alan görüşler, Türkiye'nin AB ile ilişkileri, Gümrük Birliği ve adaylık süreci göz ardı edilmeksizin değerlendirilmiştir. AB'ye tam üyeliğin gerçekleşmesi, doğal olarak, ülkemizin ekonomik ve ticari politikalarını tamamen Brüksel eksenine çekecek ve AB-ABD ilişkilerindeki gelişmelere bağımlı hale getirecektir. Buna karşılık, tam üyeliğe giden dönemde ya da ilişkilerde arzu edilmeyen bir noktaya gelmesi halinde, ABD ile ikili bazda sürdürülecek ilişkiler ülkemiz ekonomisi açısından belirleyici bir nitelik taşıyacaktır. Bu çerçevede, bu araştırmada bir yandan da tam üyeliğin gerçekleşeceği güne kadar ABD ile özel statülü bir durum yaratılabilir mi, ABD ile Serbest Ticaret Anlaşması imzalanabilir mi sorularına cevap aranmaya çalışılmıştır.

Çalışmanın birinci bölümünde ABD ekonomisi, ekonomi ve ticaret politikası, karar mekanizmaları, mevzuatı, ikili ve çok taraflı ilişkileri ve anlaşmalardan doğan taahhütleri ele alınıp incelenmektedir. İkinci bölümde ise, Türkiye-ABD ilişkileri irdelenerek, yasal ve kurumsal altyapı, son gelişmeler, mevcut problemler gözden geçirilmiş ve sonrasında, ABD pazarının genel bir değerlendirmesi yapılarak, ihracat potansiyeli olan sektörler ele alınmakta, Türkiye'nin rekabet edebilirliği yanında mevcut ve muhtemel tehditler gözden geçirilmektedir.

Çalışmanın üçüncü bölümde, öncelikle Dünya'da ve ABD'de doğrudan yabancı sermaye yatırımları, ülkemize gelen yabancı sermaye yatırımları konuları ele alınarak, ABD'nin Türkiye'deki yatırım ortamına bakışı değerlendirildikten sonra, ülkemizde yatırım potansiyeli yüksek sektörlerin analizi yapılmaktadır. Dördüncü bölümde, iki ülke arasındaki ekonomik ve ticari ilişkileri geliştirmek üzere yapılması gereken kurumsal işbirliğine ve oluşturulması gereken yasal çerçeveye değinilmekte, bu bağlamda uzunca bir süredir Türk kamuoyunun gündeminde olan Serbest Ticaret Anlaşması, Nitelikli Sanayi Bölgeleri konuları değerlendirilmektedir. Son bölümde ise, gerek kurumsal bazda, gerekse hukuki çerçevede yapılması gerekenler tek tek ele alınarak somut önerilerde bulunmaktadır.

TÜRK SANAYİCİLERİ VE İŞADAMLARI DERNEĞİ BASIN BÜROSU

Meşrutiyet cad.No.74 Tepebaşı 80050 – İSTANBUL
Tel: (0212) 2495448 / 2491929 / 2515313 / 2490723 Fax: (0212) 2933783